

Õpilasteleht

Vahur Süvalo, 17 a., Pärnu

P.

IDAVIIKINGITE VANG

Proloog.

astal 967 vallutavad eesti viikingid norra laevad. Vangistatute hulgas on ka norra kuninganna Estrid oma noore poja Olaviga. Kuid nad ei jul-

ge avaldada oma kuninglikku päritolu, kartes eestlaste kättemaksu, sest norra kuningas hiljuti oli teinud Eestisse vägeva röövretke. Kuninganna Estrid lahutatakse pojast. Olavi ja ta kaks kaaslast, Torulfi ja Torgilsi, ostab üks kuulsamaid viikingeid — Klerkon.

Katkend Olav Trygvepoja saagast.

I

Torulf istus metsa serval tamme all ja teritas mõõka. Täna oli karm isand ja käskija — ta peremees Klerkon — kodust väljas. Ja seda aega tuli kasutada hoolikalt, kui viibis kaugel kardeatud viiking ja vanem. Mõõka oli Torulfi seni hoidnud metsas peidus, sest ei tea, millal tuleb aeg, mis paras põgenemiseks alatust orjapõlvest ja on hää, kui siis on tubli relv.

„Torulfi!“ hüüdis Olav ilmudes met-

sast ja joostes sõbra juurde. „Täna öösel põgeneme koju.“

„Ära kõnele võimatut!“ ütles Torulfi, „aga kui on midagi tõsisemat, siis kõnele tasa.“

„Hiljuti vallutas Klerkon jälle ühe norra kaubalaeva ja võttis kolmkümmend vangi. Need vangid, nagu sa tead, on väikesel saarel, mis asub siin lähedal järves. Kui lunaraha tuleb, siis

Torulfi istus ja teritas mõõka

Käesolev „Õpilasleht” kaksiknumber ilmub viimasena enne KEVADPÜHI. Varsti algab ju kevadvaheaeg koolides ja nüüd asub ka „Õpilasleht” pühade puhkusele. Järgmine „Õpilasleht” number ilmub pärast vaheaega **19. aprillil**. Seniks aga kõigile RÕÕMSAID JA VÄRVILISTE MUNADERIKKAID PÜHI!

I. Sibrits, Aa

L.

KEVADE TULEK

Kas kuuled sa tasaseid hiilivaid samme,
kas näed jälgi, mis vajund siin lumme,
kas kuuled, et siin nagu liikumas keegi,
kas näed, ta pannud voolama veegi!

Õhus siin keegi hõljumas ringi,
on nagu kuuleks sa uneingli
tasaseid tiibade lööke,
näe, kuis rõõmsalt naeratab kuuke,

ta just nagu midagi märkab,
kas näed, kõik loodus nagu unest ärkab.
Ta tahaks nagu tõusta kõrgele,
ja vaata, sääl seisab ju rõõmulaps k e v a d e.

Eesti iseseisvuse märter -- J. Vilms

JÜRI VILMS sünd. 13. III 1889 Kabala vallas ja oleks nüüd pühitsenud 50 a. sünnipäeva... J. V. õppis Pärnu gümnn. ja Tartu ülikoolis. Kogu aeg tegeles seltskondlikul alal, oli huvitatud rahvus- ja poliitil. küsimusist. Oli Eesti Maanõukogu liige ja valiti koos K. Pätsi ja K. Konik'uga PÄÄSTEKOMITEE liikmeiks, kelle hoolde jäi kogu võim Eestis ja iseseisvuse manifesti väljakulutamine. J. Vilms pidi hiljem pääsema läbi Saksa okupatsiooni raudrõnga ja

punase terrori, et siirduda üle jää Soome ja luua välismail Eesti iseseisvusele pinda. Kuid see suur ülesanne jäi temal teostamata, sest sakslased vangistasid ta Suursaarel. J. Vilms ja ta kaaslased langesid iseseisvuse märtreina sakslaste kuulide all, mitte avaldades neile riiklike saladusi ja teades, et

mitte elu ei ole kallis,
vaid vabadus.

IDAVIIKINGITE VANG

nad vabastatakse, aga kui see ei tule, müüakse nad orjaturgudel. Eile oli viimane aeg raha saabumiseks, aga raha ei tulnud. Et pääseda raske saatuse eest, otsustasid vangid põgeneda. Täna öösel on sobiv aeg, sest Klerkon pole kodus. Täna öösel sõidavad vangid kolme paadiga, need viisin mina neile mineval ööl salaja, saarelt. Järve kaldal tihnikus on maa-aluse jõe suue, mille eestlased ammu unustanud. See jõgi asub nii sügaval, et temal võimalik paatidega sõita. Ja lai on ta ka küllalt. Jõgi viib mereranda ja säält saab juba Norrasse. Keegi eestlane ei oska ainita meie põgenemisteed. Maa-aluse jõe ma avastasin hiljuti juhuslikult ja õige vanult inimesilt sain ka andmeid ta kohta. Ma ei kõnelnud oma avastusest kellelegi enne, kui polnud päris kindel. Ja nüüd on juhust päästa kodumaised vangid — olen ometi tulevane kuningas. Ainult mu ema Estrid peab jääma jumalate hoolde. Aga ma tasun häbistava orjapõlve rängalt ja kui tuleb aeg, vabastan ka ema.“

„Muidugi,“ nõustus Torulf täis rõõmu pääsmise üle, „kuningana võtad ette vägeva tasuretke.“

„Ja, aga enne kui põgeneme, ma süütan Klerkoni maja ja ta küla, ma võtan ta tütre Imbi pantvangiks ja poja surman. Ma tahan — — —.“

„Olav,“ katkestas Torulf ehmunult, „oled sa hull. Sa viid enda hukatusse, kui teed seda ja põgenemine luhtub. Klerkoni poeg Leiger pole ju süüdi isa teos, päälegi päästis ta sind hiljuti upumisest. Ja süütu Imbi on alati olnud su vastu lahke, kuigi oled orjapoiss. Olav, ära ole meeletu, kuningapojad ei taple süütute lastega.“

„Aga ma olen tulevane kuningas ja Klerkon ostis mind kahe lamba eest, kuigi olen Olav Trygve. Mind on teotatud, kuidas kuningapoeg iialgi teotatud ei ole. Olen olnud ori, vilets ori. See nõuab tasumist, suurt tasumist. Ja sina armastad toda Imbit, kuid sina oled ju vaid mu vasalli poeg. Ainult verega pestakse niisugust häbi.“

„Olav, ära raevutse,“ ütles Torulf käskivalt. „Sa ei tee midagi niisugust, sest see pole kohane kuningale. Ma ei luba sind tormata hukatusse, enne ma reedan sinu, et päästa su elu.“

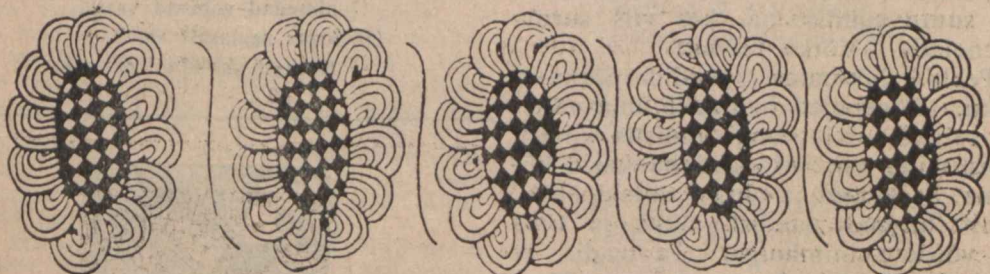
„Reedad — sina,“ karjus Olav vihaseks. „Nüüd ei kõnele sinuga sõber, vaid tulevane Norra kuningas. Ja kuningas küsib: „Torulf, kas sa reedad isamaa ja salgad Trygvede krooni?“

Torulf kahvatus. „Siis vastan sulle kui teener, aga mitte kui sõber. Kuningas Olav Trygve, ma alistun sulle hääs ja kurjas.“

II

Torulfil ja Torgilsil läks korda Olavit sundida loobuma Klerkoni perekonna surmamisest. Leiger ja Imbi võeti vangidena ligi. Aga Olav ei suutnud pidada Torulfile antud sõna vaid pani enne lahkumist põlema Klerkoni tare.

Öö oli tuuline ja kottpime, kui vangid paatides alustasid sõitu maa-alusel jõel, mis kujutas pikka veeniret kitsas, aga kõrges käigus. Ees sõitis Olavi paat — Leiger seotult paadis, viimasena Torulfi paat, kus ahtris tasa nuuksuv Imbi. Nooruke Torulf, kes armastas Klerkoni tüdart, jälgis valusalt ta nuttu, aga Olav oli ju kuningapoeg. Pimedus oli sünge ja ääretu. Tõrvikud ei valgustanud palju suurt tühjust. Vaikus oli lõpmatu ja õudne, seda segasid vaid

... Klerkoni ja Torulfi mõõgad kõlisesid ristamisi

aerulöögid. Kõneldi vähe ja sõuti kiirelt. Vanad viikingid, kes polnud kartnud surma ega lahingut, vabisesid siin. Siin oli õudsem, kui kusagil sai üldse olla. Lõppu ei tulnud. Juba hakkasid mehed paluma oma jumalaid — ristiusk polnud võtnud siis veel põhjamaist alust — hirm varjude riigi eest pani tarretama vere. Surm näis luuravat pimedusest.

Korruga kaugusest hakkasid paistma punased täpid kui söed ja veidrad häälled lõhestasid vaikust. Ebamaine hirm haaras põgenejaid, vanad viikingid kaotasid rahu, ega siin polnud tegu vaenlasega, siin oli tegu vaimudega ja nende vastu on mõök nüri ja tapper mannetu.

Tuled lähenesid ja lähenesid. Häälled muutusid selgemaks. Pimedusest nähti paatide piirjooni. Uus hirm halvas põgenejate südant. Korruga hakkas Leiger naerma rõõmsalt ja õnnelikult, nimetades Klerkoni nime. Torulf taipas järsku, et Olav oli eksinud, pidades seda käiku eestlaste poolt unustatuks. Aga ei olnud eestlased seda unustanud, Klerkon tarvitas tänagi maa-alust jõge eitea milleks.

„Klerkon tuleb!“ karjus Olav, tundes end suure süüdlasena, kes viis surma põgenejad. „Võtke relvad!“

Tekkis liikumine, paadid pörkasid kokku. Põgenejad haarasid oma vähesed relvad. Klerkongi mõistis kiirelt, milles seisis asi. Mõõgad hakkasid kõlisesema. Sajatused ja ohked täitsid õhku. Torulf hüppas paadist jõkke ja ujus läbi võitleva inimhulga. Ta teadis, et Olavi elu oli hädaohus — tulevase Norramaa valitseja elu. Klerkon võis ta

surmata vihast, nähes oma poega seotult ta paadis. Võitlus ei saanud kesta kaua, kuna põgenejail polnud relvi päale üksikute. Klerkon nägi Olavit ja viimase paadis Leigerit.

„Isa, Olav oli põgenejate juht ja põgenemisalustaja,“ karjus Leiger, „ta tahtis surmata mind.“

Torulf ronis paati — veest nõretav — haaras mõõga ja lõi Leigerile pähe, nooruk kukkus jõkke. „Mina olin juht ja põgenemisalustaja,“ hüüdis ta metsikult. „Jätke Olav rahule, kes süütu lapsuke. Noh Klerkon, kas ristame mõõgad!“

Klerkon, rabatud nooruki ülbusest, virutas Torulfi mõõga peost ja ta mõök tungis Torulfi rinda. Poiss kukkus paati Olavi jalge ette ja pomises midagi kroonist ja kuningast.

E p i l o o g .

Pärast ebaõnnestumist põgenemisel, Olav müüdi eestlasele Klerkile, kes müüs ta kahe vaiba eest edasi Reasele koos Torgilsiga. Aastal 972 ostis norralane Sigurd Olavi 12 kuldmarga eest ja ka Torgilsi. Hiljem norralane Lunden ostis vabaks ka kuninganna Estridi.

ÕÖLAUL

Ralf Perman

Kuu oma sinakat valgust
katuseräästaile pillub;
tähtede kahvatud killud
sinavad pilvede salgust.

Hiilivad aedades varjud,
mühavad pärnade ladvad.
Peenarde rohejas madrats
sahiseb lillede tarjust.

Majade aknad kui augud
pimedad vahivad vastu.

Õõvalvur aeglaselt astub.
Kusagil uks kinni paugub.

KODUKÜLAN

Ju kaugelt tunnen koduküla hõngu,
ju kaugelt tunneb koduküla mind.
Ma näen, kuis leinakased vajund longu,
kuis sirutavad vastu mulle omad käed.

Ma kuulen, kuidas künkjal kaasik kohab,
ma kuulen oja vaikset vulinat.

Tuul kiunub tasa raaguspuie kohal.

Ma ruttan koduküla tänaval.

Sääl risttee kohal, halja kopli keskel
on tiik, mu lapsepõlve mängukaaslane.
Ta kaldail kasvab mitu norgus kaske,
kust sageli sai luuda punutud.

Ja ühel kaldal kasvab vana paju,
mis poolenisti tiiki vajunud.

Säält paju vanalt tüvelt palja jalu
ma kalu püüdes sisse kukkusin.

Ilmar Veermäe, 16. a., Rakvere

P.

Margi lakke „õnnistamine“

Talvine õhtu. Vanemad olid kodust ära. Mina vennaga olin ainult kodus. Vend, minust tublisti vanem, istus nurgas ja soris raamatu-riiuli juures. Mina istusin laua ääres ja uurisin vastsaabunud „Õpilaslehte“. Järsku vend tõusis riituli juurest ja tuli minu juurde.

„Tead, mul on üks tore nõks! Hakkame marki lakke loopima!“ Mõtlesin, et ega see teab kui raske olegi, oleks veel mõni raske pomm, siis teine asi.

Vend käis teises toas. Tuli tagasi mark näppude vahel, liimipott pihupääl ja midagi pistis ta tasku. Tegi margi ühe poole liimiseks, ulatas siis mulle, et proovi esimesena.

Asetasin siis margi pihu pääle liimi korraga ülespoole. Viskasin esimesel korral, — aga mark ei läinud kuhugi, keerles ja kukkus põrandale, liimikorraga vastu põrandat. Vaat kus lagi — põranda küljes kinni! Tõmbasin põranda küljest margi lahti, vend tõmbas liimi uuesti pääle ja proovisin uuesti. Ikka sama nali, kuid nüüd ei jäänud põranda külge kinni. Võtsin uuesti, viskasin ja hakkasin alt vastu puhuma, et jääb ometi sel teel lakke kinni. Kuid midagi.

Siis võttis vend margi, tõmbas liimi pääle. Võttis taskust ühe asja. Pani pihku, margi selle pääle ja siis põrutas lakke. Ah sa ime,

mark jäi lakke ja mina kohe ka asja järel, mis kukkus laest tagasi. Vaatan, — üks suur vene 3- või 2-kopikane.

No mul hing täis, miks ta seda mulle ei ütelnud. Mõtlesin, et kust ta mujalt seda leidis, kui soris nurgas ajakirju, et küllap säält. Läksin siis vaatama, ja säält ta oligi, sama leht kohe ka veel lahti, kus see õpetus. Ah sa mait!

Maimu Tuur

Anna

L.

Munapühadel

*Tip-tip-tip, tulge siia,
ma annan tanguteri, piima.
Tulge siia armsakesed,
väiksed kodulinnukesed.*

*Ema kutsub lapsukesi,
oma silmaterakesi:
Klok-klok-klok.
Pojad söövad tik-tik-tik.*

*Oi te väiksed, armsakesed,
väiksed kodulinnukesed,
ümmarad kui pallikesed,
kollalõnga-kerakesed.*

J.

L. Tuur, Tartu

Heino Kolt, 12 a., Adiste

KEELATUD LÖBU

„Eest ära!“ — „Hüvasti, sõbrad!“ kostab hüüdeid mäe alt orust. Orust on sula ajal vesi alla joosnud ja nüüd külmaga on see jäätunud. Vahetundidel kogunevad poisid orgu, igaühel midagi all, kas lauatükk või kaubakast. Üks oli isegi vanaraua seest ühe õli-karra otsinud ja kihutab nüüd sellega mäest alla. Poisid kogunevad üles ja hakkavad alla laskma. Voor hakkab liikuma. Kõige ees sõidab Albert suures kaubakastis. Kast on nii suur, et tal istudes ainult pää välja paistab. Kast liigub suure hooga. Oh õnnetust! Mäe all on kivihunnik ja sõiduk tormab vastu kive. Sõitja paiskub õhku, ka kastil on küljelauad puruks. Saabuvad teised. Mõnelgi on sõiduk „lõhkuma“ läinud ja poiss ise veereb üle pääkaela mäest alla. Eks õnnetused sõidul on juba harilik asi.

Vahetund „keelatud lõbu mäel“

P.

Kord tegi õpetaja lõpu sellele „toredusele“, kuid teisel päeval olid poisid jälle sääli. Tõelise lõpu tegi aga lõbule lumi, mis tuli jääle. Nüüd algas teine lõbu — suusatamine, kuid see ei olnud enam „keelatud lõbu“.

Raimund Piksarv

HUNT

Külmast vabisev koon,
vankuv helide toon
on ainuke elanik niidul.
Hunt näljane kõhn,
ribest palistet kõht
nõudmas omagi osa kiidul.
Ilast imbunud suul,
tuules õõtsuval puul
on rändamas õhtused varjud.
Tuul keerutab lund,
näljast halisev hunt
suu ammuli nurmeteel karjub.

B. Jaanikson, 14 a., Rookese

L.

KOER SAMMI.

Koer Sammi on mu seltsimees,
ta käib mu ees ja jälgedes.
Ka karja hoidma nobe ta,
ei palju tarvis sundida.

Ta on mu parim seltsimees
ja abiks ka mul tules, vees,
ei iial jää ta maha must,
kas tee või kindlus ette puust.

Kuid häda see, et ketis ta
peab mõne aja viibima,
see sõprust küll ei vähenda,
pean metsas luus'ma üksinda.

Kirjavastused toimetusele saadetud tööde kohta avaldame ruumipuudusel järgm. nr.

AGU-PEERNA

Värdi kivi:

K. Rebane, 13. a., Aakre

V.

JÄLLE „VAHEL“

Meil leidis Mustika Kusti ükspäe kooli minnes teelt surnud orava. Kusti oli ise rõõmus, et nüüd ta saab enesele kohe uue silmahamba. Tema oli jõuluajal pähkleid krõbistanud, niisama, ilma tangideta. Tangid oli teine ju ära peitnud, et siis muu rahvas ei saa nii palju pähkleid plöksida.

Seekord suur tükk ei ajanud tal küll suud lõhki, aga selle silmahamba oli ometi ära murdnud. Käinud ike nii kõva raks, nagu oleks mõni pomm ehk sarapnell hamba alla sattunud. Nojah, nüüd ta tahtis seda õnnetut hammast asendada orava hambaga, sest muidu hakkavad silmad vasakule kõõritama. Mina soovitasin aga võtta kadunukese kalli kasuka ja selle Käki Liidele hõbebaseks kinkida. See oleks ike etem kui jänes, mida ta nüüd kannab „hõbe eluka“ nime all. Teadagi, teised ei võtnud mind kuuldagi; Liidel küll silmad sirasid. Rehemäe Eedi aga ütles: „Parem topime orave täüs ja asendame muusejumi.“

Hääkene küll, hakati siis „muusejumi“ asutama. Keegi ei osanud aga vaesel oraval nahka üle kõrvade tõmmata. Lõpuks otsustati küsida õpetajalt, nii ääri-veeri. Kusti peitis siis laiba sahtlisse ja jäime ootama tundi. Vahepeäl aga Oja Mall küsis, et ei tea õige palju tähti taevas on, tema õhtul vaadanud ja imestanud. Eedi ütles, et täpselt üks piljard ja 5759 tähte, tema öösel lugenud. — „Ausõna, tead!“ Mina ütlesin, et ta ei oskagi niipalju lugeda. Kus tema, et veame aga kihla, tema oskab rohkemgi lugeda. No vedasime siis. Ja tunnis

hakkasime lugema. Et midagi käepärest polnud, siis — lugesime orava karvu. Õpetaja muidugi märkas, et meie „asumaa“ oli seekord üpris vaikne, ainult tassist pobinat võis kuulda, — ja äkki tõseti orav meie vahelt üles ja säääl kõluskusi nina ees meie „muusejumm“. „Mis see on?!“ „E-ei mi-dagi.“ kogelesin.

Karistuseks pidime orava maha matma. No oli aga töö — maa külmetanud —, kaevasime nii, et ninad purikas. Nojah, saime sest oravast lahti, kuid tee pääl... No tead, onuke, mis juhtus?! Vot, kui traati ikke paenutada siia-sinna tükk aega, siis see murdub katki. Ja noh, matuselt tulles nägin, et vares oli puu otsas. Läksin juurde ja hakkasin käima ikka siia- ja sinnapoole puud. Vares kah, vaatab ikka siia-sinna, siia-sinna, kuni äkki — naksti! pää kukub maha! Usun'd onuke, selge tõsi. Kui sa ei usu — eks sa proovi ise.

Värdi.

TÄHED

K. Maid

Ülal kõrgel... kaugel... kaugel...
sähvab mingi hele võrk.
Taeval pisarpärlid laugel,
põleb ripsmeil valgus nõrk.
Pisarkülvist vilgub... vilgub...
katkendlikult üksik jutt.
Kohtuvad siis meie pilgud,
kuigi sul on põlev rutt.
Süttib enam hõbekaari —
järsku langev tulinool.
Esitada soovi paari
õnnepüüuks oleks hool.
Ammu valgusjuga langend,
soovid siiski hiljaks jäid.
Õnn kuid selleks liiga range,
paenutada suudab päid.
Palju valgust mööda vilgub,
otsatusse aina läheb.
Sulakulda ülalt tilgub,
süda rahulikuks jääb.
Sügav vaikus ümberringi,
tuulgi pilvis näeb vist und.
Liigub salaaimus mingi,
ei nüüd suuru mingi sund.
Taeval pisarpärlid laugel,
põleb ripsmeil valgus nõrk.
Ikka kõrgel... kaugel... kaugel...
sähvab mingi hele võrk.

Rahvushümnidest

Mitmel puhul on kõneldud ja kirjutatud meie praeguse hümn puudusist, on vihjatud iganenud sõnastusele isa Jannseni ajast, on märgitud raskestilauldavust hulkadelauluna ja otsitud selle algupära saksa rahvalauludestki, ometi on MU ISAMAA, MU ÖNN JA RÖÖM saanud arm-saks, kandes aastakümnete võitlusvaimu kehastust. Sellekohased parandus- ja uue loomise katsed pole seni õnnestunud. Selle vastu poleks aga kellelgi midagi.

Igal vabal rahval on laul, mida eriliselt austatakse. See on hümn — laul isamaale.

EESTI HÜMNIST teame, et see on sündinud Soome hümn eeskujul. Viimase sõnad lõi **J. L. Runeberg**, kuna meie hümn sõnade autoriks on teatavasti **J. W. Jannsen**. Mõlemaid hümn lauldakse **Fr. Pacius'e** viisil, mis loodud aastal 1848.

ESIMEST KORDA LAULDI EESTI HÜMNI AVALIKULT TARTUS 1. JUULIL (v. k. j. 19. VI) 1869. A. — I LAULUPEOL.

Ka paljude teiste riikide hümnides on mõndagi ühist. Eriti palju „sugulasi“ on

INGLISE HÜMNIL.

Viimase loojaks peetakse muusikaõpetajat **Henry Carey'd** (1692—1743). Nimelt leiti pärast tema surma muu päranduse hulgas ka käsikirjaline laul „God, save the King“ — (Jumal kaitse kuningat!) Hiljem kirjastas selle omanikuta varana keegi Londoni kirjastaja, ning siit alates algab hümn võiduteed — ka Europasse. Nii tuntakse seda viisi, kuigi teiste sõnadega, Baieris, Hollandis, Taanis. Viimases neist, Taanis, kandis laul päälkirja: „Laul Taani alamaile kuninga sünnipäeval laulmiseks“. Mõni kuu hiljem ilmub juba sama laul, kuidugi muudetud kujul, Berliini ajalehes. Esmakordsel ettekandel tervitati sellega keisrit tema ilmumisel teatrisse, kusjuures kogu teatripublik laulis koos orkestriga: „Heil dir im Siegerkranz!“ Nii sündis Preisi rahvushümn.

Samal viisil lauldakse ka Helveetsia ja Lichtensteini hümn.

SAKSAGI esimene hümn sündis Inglise hümn mõjul. Nimelt meeldis kuulsale Josef Haydn'ile väga inglase „God save the King“. Viimast esmakordselt Londonis kuuldes oli Haydn nii vaimus-

tatud, et tahtis sakslastelegi midagi selletaolist luua. Viini tagasi jõudnud, asus ta kohe tööle ja 12. veebr. 1797. a. lauldi Saksamaal esimest korda hümn „Gott erhalte den Kaiser!“. 44 aastat hiljem luuletab Hoffmann von Fallersleben Helgolandil hümnile uued sõnad: „Deutschland, Deutschland, über alles!“

Teine, rahvussotsialistliku Saksa hümn — nn. **Horst-Wesseli laul** — sündis rongil Berliini ja Frankforti vahel. Teksti ja viisi autoriks oli Horst Wessel — rahvussotsialist, kes parajasti teenistusse sõitis. Uue Saksamaa hümniks nimetati laul a. 1933.

Üle maailma on tuntud ka

PRANTSUSE RAHVUSHÜMN

„Marseljees“. Kuigi viimane on tuntud revolutsioonilauluna, polnud see alguses sellena mõeldudki. Nimelt algas a. 1792 Saksas ja Austrias suur vastuaktsioon prantsuse ideede levikule. Sellest puhkes aga sõda. Suures isamaalises vaimustuses luuletas ja komponeeris vabariigivastane prantsuse insener-ohvitser **Cl. J. Rouget de Lisle'** ööl vastu 25. aprilli 1792. a. Strassburgis „Sõjalaulu Reini armeele“, mis kutsus võitlusele Saksa armee vastu. Hoogus ning sütitav laul levis imekiiresti Marseille' vabadusvõitlejad võtsid laulu omaks ja nii sündiski „Marseljees“, mis kuulutati rahvushümniks 15. juulil 1795. a.

ITAALIAL, võib ütelda, on olnud aga koguni kolm hümn. Möödunud sajandil ühise Itaalia loomise eesmärgil peetavate võitluste ajal oli juba olemas rahvushümn „Inno di Garibaldi“. Teiseks hümniks sai umbes a. 1830 loodud „Marcia reale“ (kuningamarss), mis alul oli mõeldud ainult orkestripalana. Viimane ametlik hümn, fašismi-aegne, on „Giovinezza“ (Tekst: M. Manni, viis: G. Gastaldo).

UNGARI võib uhkustada kahe hüm-
niga. Esimeseks võib nimetada Ra-
koczy marssi — muusikapala, millel
alul vastavad sõnad puudusid ja mida
seepärast rahvas kaasa laulda ei saa-
nud. Küll püüti nimetatud marsile ka
teksti luua, kuid katsed ei õnnestunud.
1842. a. kuulutati välja võistlus uue
hümni saamiseks. Auhinnati Ungari
komponist Erkel'i töö, mis rajatud
Franz Kőlczey sõnadele: „Isten, áldd
meg a magyart!“ — „Jumal, õnnista
ungarlast!“ Teiseks, kuigi mitte amet-
likuks hümniks on kujunenud „Szozat“
(tõlkes: „Üleskutse“), mille teksti auto-
riks on luuletaja Michael Vörösmarty.
Huvitav on siinkohal märkida, et Mi-
chael Vörösmarty mälestussammas Bu-

dapestis ei kannu mitte tema nime, vaid
kaks esimest rida tema hümnist — tead-
ku ungarlane ise, keda monument ku-
jutab!

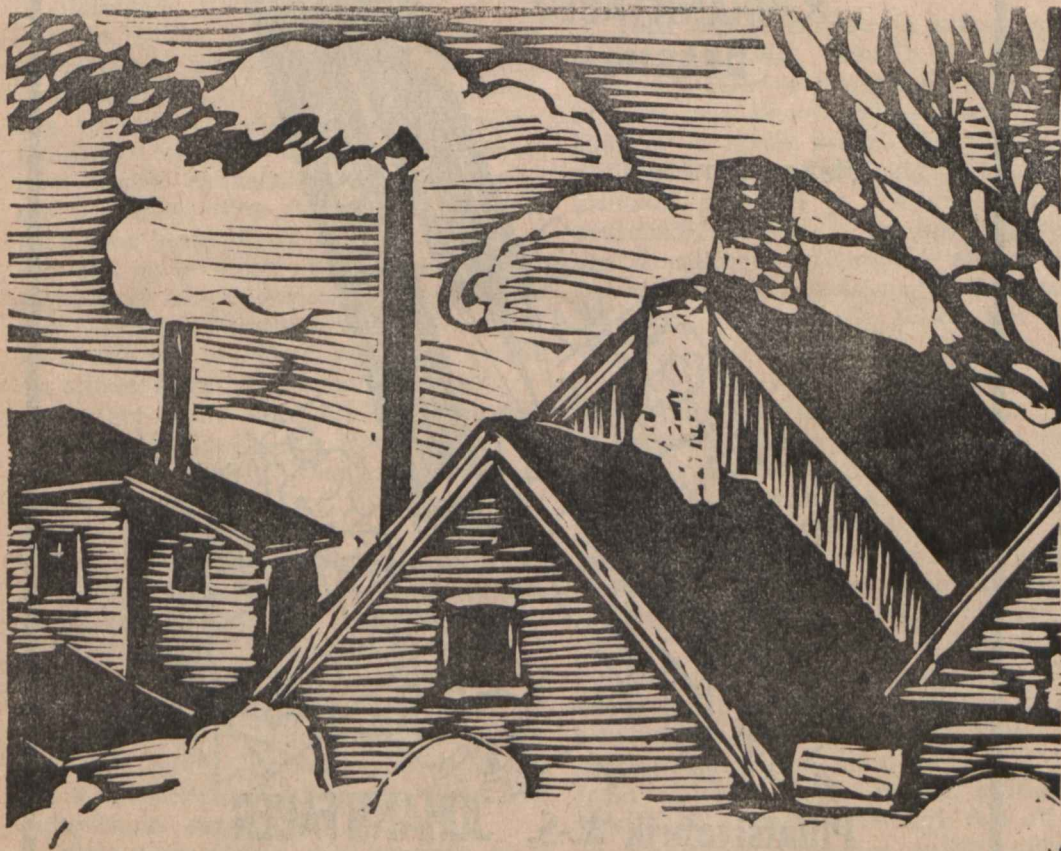
POOLA HÜMN „Jeszcze Polska nie
zginela“ („Veel ei ole kadun'd Poola“)
on pärit aastast 1797. Viimase isaks on
üks poola kindraleid. Õieti oli ka see
hümn alul lihtne leegioni sõjalaul, mi-
da kutsuti leegioni juhataja järgi „Dom-
brovski masurkaks“. Ametlikult nime-
tati vana sõjalaul rahvushümniks alles
pärast Maailmasõda.

JUGOSLAAVIA kui pärast maailma-
sõda tekkinud riigi hümn saamislu-
gu on väga lihtne, kuid siiski ka huvitav.
Teatavasti jäi riigi tuumaks vana Ser-
bia, millele liitusid Kroaatia ja Slovee-

Üle mustavate katuste puhub kevadtuu!...

AGU PEERNA

Linoollõige

nia. Sellele vastavalt „liideti“ ka Jugoslaavia rahvushümn: vana Serbia hümn moodustab esimese ja neljanda salmi, Kroatia rahvalaul teise ja Sloveenia oma kolmanda salmi. Kas pole sümboolne?

Lõpuks veel lühidalt teistest hümnidest.

Läti:

„Dievs, svēti Latviju!“

(„Jumal, õnnista Lätimaad!“)

Sõnad ja viis K. Baumanis.

Leedu:

„Lietuva, tevyne mūsų“

(„Leedu, meie isamaa“)

Sõnad V. Kudirka.

Norra:

„Ja, vi elsker dette landet“

(„Jah, meie armastame seda maad“)

Sõnad B. Björnson. Viis R. Nordraak.

Rootsi:

„Du gamba, du fria, du fjällhöga Nord“

(„Sa vana, sa vaba, sa tundruist kõrge Põhja-maa“)

Taani:

„Kong Christian stod ved højen Mast“

(„Kuningas Kristjan seisis kõrge masti juures“)

Sõnad J. Ewald. Viis D. L. Roger.

Ühendriigid:

„The Star-Sprangled Banner“

(„Tähtede lipp“)

Sõnad Fr. S. Key.

KOOLIDELE

*JOHANN FABER

DESSIN

Haamritemärgiga

Pliiatsivabrik A.-S. JOHANN FABER

LAEVAPOISS KEISRIKS

LAEVAPOISI ENDA JUTUSTUS
LIHAVÖTTE-SAARE SEIKLUSEST

Poisid, tahan teile jutustada, kuidas sain kord keisriks inimsööjate saarel Polipolul, ja ainult seetõttu, et toppisin kaptenile natuke püssirohtu piipu. Piip, kahjuks, läks sellejuures katki ja vana — nõnda hüüame meie kaptenit — ütles: „See ei või olla keegi muu kui see võrukaelade-võrukael Villi. Aah!“ Villi olen mina ja et ma valetada ei oska, siis ütlesin: „Jah, härra kapten, kuid ma ei tahtnud, et see ilus piip katki läheks, vaid sellest pidi ainult tulisaatan tulema.“ (Arvan, et teate, mis on tulisaatan: kui riputatakse lauale natuke püssirohtu ja pistetakse tulitikk külge, nii et see kupatus õhku prahvatab, siis on see tulisaatan.) Kapten vaikis natuke aega ja ütles siis: „Nii, nii, või pidi tulema üks tulisaatan! Aga nüüd ütle mulle, jõmpsikas, kas terves laevas sul ei olnud teist kohta tulisaatana lahtilaskmiseks kui just minu nina all? Aah?“ Ja kui vana teeb lause lõpus „aah?“ siis tähendab see, et ta ootab vastust. Kuid mul seekord ei olnud parimal tahtmisel midagi vastata. Siis ütles vana: „Noh, hää küll, kui sul ei olnud teist kohta, siis ma annan sulle teise koha.“

Ja see teine koht oli just inimsööjate saar Polipolu, mis ilmus nähtavale paari päeva pärast. Vana nimelt olianud käsu, et:

„Laevapoiss Villi viiakse kuulmatu häbematusse pärast ja selleks, et tal oleks koht, kus saaks lahti lasta tulisaatanaid, järgmisele Lõunamere saarele, mis ilmutab nähtavale. Talle antakse kaasa: 1 tonn kuivikuid, 1 tonn suitsuheeringaid ja 1 tonn püssirohtu (tulisaatanate jaoks). Kolme nädala pärast, tagasisõidul, laev tuleb jälle saare juurde ja võtab Villi pardale, kui ta peaks seks ajaks mõistlikuks saama.“

Olin väga vihane, eriti seetõttu, et ei saanud nüüd enam võtta klaveritunde.

Meil nimelt oli laevas klaver ja kokk andis mulle klaveritunde. Oskasin juba kolme tükki mängida: „Vanade sõprade marssi“, „Oh sa mu armas Augustin“ ja „Jõua ju kaugelta“. Oleksin häämelega veel rohkem õppinud, kuid nüüd oli sellel lõpp.

Kuid kapten lõppeks lubas mul klaveri saarele kaasa võtta.

Eemalt paistis, nagu poleks sel saarel vigagi elada. Sääli oli palme; mõtlesin kohe kookospähklitele ja datlitele ja et need paar nädalat kannatab sääli ikka ära.

Juba olingi rannas ja klaver seisis suure palmi all. Istusin ta juure ja mängisin „Oh sa mu armas Augustin“. Siis lõikasin ühest põõsast endale bambuskepi ja läksin saarele jalutama. See oli tõesti ilus. Lumivalged kakaduudkiikusid palmidel ja kolibrid surisid orhideeõite ümber. Ja kui raputasin üht taevakõrgust palmi, siis sellest kukkus kohe päkel, ja peaaegu mulle pähe. Mõtlesin, et kui vana teaks, kui kena siin on..!

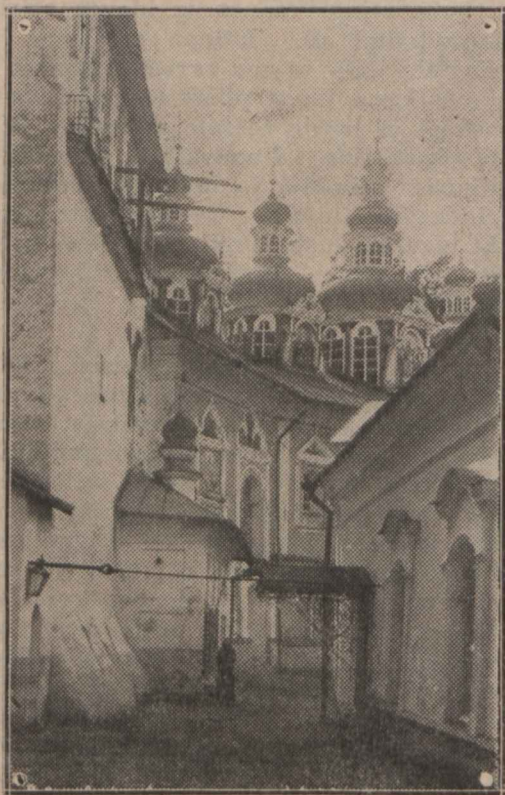
Kuid läks veel hoopis teisiti. Kui tulin jalutuskäigult tagasi klaveri juurde, ehitasin endale bambuseoksid onni, sõin lõunaks heeringa ja kaks kuivikut ja heitsin magama. Ärkasin sellest, et üks suur roheline kärbes kõditas mu nina ja ma nägin — kolme poolpaljast, süsimusta metslast, kes kükitasid mu ees ja irvitasid. Neil olid papagoisuled juustes, konnarpidest keed kaela ümber, ja rohust ja okasseaharjastest vööd, mille vahel paistsid kohutavad saekala saed mõõkadeks. „Hääd isu, Villi!“ ütlesin endale, nähes neid mõõku, siis ütlesin valjusti: „Tere, poisid, kuidas läheb?“ Nad vastasid midagi, mis oli nagu kinnitopitud veetoru pulbitsemine ja luksumine, ja siis — kas sa kuuled? —

Üks neist tõmbas sae vöö vahelt ja taitis mul pää maha saagida. „Siin peab midagi ette võtma!“ mõtlesin ma, tõusin püsti ja andsin pääsaagijale sihukese vastu kõrvu, et ta lendas uperpalli. Ja siis võtsin ta põhjalikkuse pärast veel kord ette ja laadisin ta mustale tagupoolele hoop, nii et ta laulis kõige peenema häälega. „Ma näitan sulle pääde-saagimist!“ ütlesin siis ja lasin ta joosta. Ta jooksis nii kiiresti, et jõudis mööda oma kaaslasist, kes olid juba enne sääred teinud.

Siis läksin jälle onni, heitsin magama, uinusin ja nägin und kodust. Ärkasin hirmsast kisast ja ulgumisest. Oli nagu oleks kõik ülem- ja alamkuradid põrgust lahti lastud. Kargasin püsti ja nägin tervet metsikute inimsööjate jõuku, kes tulid otse minu poole hiiglasuurte saagmöökkade ja odade ja kohutavaks maalitud kilpidega. Jõugu ees võrkiiges katuse all kanti paksu musta isan-

dat, kes nähtavasti oli saare keiser, sest tal olid pääs kollasest plekist kroon ja toredad punased ja sinised linnusuled. Punane ahv jooksis keti otsas ta kõrval; esimesel silmapilgul ma ei teadnud küll, kas see ei olnudki troonipärija. „Villi,“ mõtlesin nüüd, „asi läheb kibedaks!“ Siis käärisin oma särgivarrukad üles ja istusin ruttu veel klaveri taha, et mängida endale julgustuseks marssi. Lõpetades selle ja vaadates klahvidelt üles — oh seda imet! — nägin terve inimsööjate jõugu ühes keisriga maas lamavat. Ainult ahv oli erandiks: ta oli roninud puu otsa, ja sellest taipasin, et ta ikka troonipärija ei olnud. Ja siis tulid inimsööjad neljakäpuli lähemale, kükitasid mu ümber maha ja vahtisid ammuli suuga klaverit. Mängisin neile „Oh sa mu armas Augustini“ ja nii nad olid rõõmust nagu hullud ja tantsisid klaveri ümber. Üks proovis vargsi sõrmega klahvile lüüa; andsin talle aga vastu musta käppa, nii et laksus. Ja siis sain keisriks — asi, mida ma poleks osanud uneski näha. See oli väga lihtne: keiser võttis oma krooni ja suled pääst ja pani minu pähe; ja ma olingi keiser. Kuulutasin laulu „Oh sa mu armas Augustin“ oma riigi hümniks. Ja selle kõik võlgnesin klaverimängule!

Nüüd mul ei ole enam palju jututada. Astusin võrkiike ja lasin enda päälinna — Polipolusse — kanda. Mu taga kanti klaverit. Ta kuulutati tabuks, s. t. pühaks, ja sai oma maja, mis ehitatud ainult kilpkonna kilpidest. Ise ma magasin sammetpehmeil papagoi udu-sulgedel ja elasin nii hästi, et kolme nädala pärast juba oli väga igav. Pääle selle olin tabul-klaveril nii palju kordi mänginud oma alamaile rahvushümni, et ei võinud seda enam kuuldagi. Kuidas rõõmustusin, kui tuli lõpuks laev ja madrused viisid mu ühes klaveriga sinna! Mu alamad ei tahtnud küll meid kuidagi ära lasta, kuid ma lasin tulisaatana valla, terve tunni püssirohtu korruga. No, ma ütlen, see oli alles tulisaatan, poisid! Enne kui inimsööjad suutsid imestusest toibuda, olime juba ammu merel. Jumal tänatud, et olen jälle laevapoiss ja mitte enam Polipolu keiser!

Suviste ekskursioonide sihi — Petseri kloostri nurgake. Vaata „Opilasleht“ nr. 19 „Klooster mäe sees“

PREEMIAD!

Algus vt. nr. 19

19. V. Niinepuu, Keila — Y. Karilas „Charles Dickens“
20. Ö. Hindreko, M.-Nõmme — Ungari muinasjutte
21. R. Treifeld, Tallinn — H. Malot „Perekonnata“
22. L. Kolk, Kuresaare — J. Parijõgi „Teraspoiss“
23. I. Tikk, Kaagvere — Rikitiki-Tavi
24. H. Püttsepp, K. Võnnu — Ungari muinasjutte
25. S. Tigane, Kaagvere — J. Parijõgi „Ühe poisi reisulood“
26. Tellija nr. 7, Tartu L. 4. Algk. — C. Roberts „Mere klaasprintsess“
27. A. Saul, Antsla — Suve Jaan „Luige Laos“
28. B. Oja, Koonga — O. Luts „Vanad tee-rajad“
29. A. Meriluht, M.-Hellama — C. Roberts „Valge hunt“
30. A. Kalmet, P.-Jaagupi — F. Fählmann „Kalendritegija kimbust“
31. L. Vernik, Valga — S. Topelius „Adalmina“
32. E. Lepp, Ulvi — H. Tõnnov „Eksinud“
33. Tarum, V. Lügänuše — „Õpilaslehe III aastak.“
34. U. Steinberg, Röpina — W. Scott „Ivanhoe“
35. E. Kiivit, Tõrva — R. Kipling „Elevandi laps“
36. R. Kaarus, Võrum. — F. Molnár „Paal-tänava poisid“
37. J. Jürgens, Põltsamaa — „Õpilaslehe“ VI aastak.
38. N. Feodorov, Narva — J. Verne „Sala-duslik saar“
39. H. Kuusmann, Vägeva — R. Kipling „Esi-mene kiri“
40. J. Miller, Kiisa — R. Kipling „Esimene kiri“
41. G. Reppo, Nõmme — F. Fählmann „Eesti müüte“
42. A. Meemaa, Viitina — „Õpilaslehe VII aastak.“
43. E. Sildoja, Ristiküla — „Õpilaslehe“ VII aastak.
44. L. Ainola, Alavere — „Õpilaslehe“ VII aastak.
45. K. Kand, Saru — R. Kipling „Kuidas leo-pard sai täpid“
46. T. Koni, Viljandi — E. Bornhöhe „Tasuja“
47. P. Hallerma, Paeküla — Dr. Drebber „Mõtteharjutusist“
48. G. Mikolai, Kärevere — K. Vallio „Loo-maad“

FOTOKURSUS 9

35 (92)

Kinnitamisele asudes, kõrval-datagu ilmuti vann, ehk kaeta-gu see päält kinni, sest juhusli-kult ilmutisse sattuv kinnitaja tilgake muudab ilmuti edaspidi-seks tarvitamiseks kõlbmatuks. Rõivaid hoiame aga mõlemate vedelikkude eest.

Lühikokkuvõte negatiivi saamisest.

1. Ilmutada võimalikult tumepu-nase tule juures, ehk pime-das (normaal olukorras 4—7 min.)
2. Loputada vees 10—15 sek.
3. Kinnitada — 5—15 minutit.
4. Pesta $\frac{1}{2}$ t. jooksul neli-viis vett vahetades ehk lasta li-guneda 1—2 tundi samuti vahetatavas vees. Ideaalne pesemine oleks jooksva vee kasutamisel.
5. Asetada plaat servi vastavale kuivatusraamile või mõne seina najale, film riputada üles pesulõksuga nõõrile; alla otsa raskuseks panna samuti lõks.

32 (89)

1—2 minuti pärast võime plaadi ilmutamiskäiku hetkeks jälgida. Normaalne plaat selle aja kestel omab juba tugevami-ni valgustatud kohtade kontuurid. Ülevalgustuse korral on plaat juba kaunis ühtlaselt tume, alavalgustuse puhul aga muutub vaevalt märgatavalt.

Ilmutamise kestvust ei saa täpselt määrata, see oleneb paljudest kõrvalmõjudest, nagu 1) plaadisordist ja tundelikkusest; 2) valgustuse kestvusest; 3) ilmuti tugevusest (kontsentratsioonist); 4) ilmuti temperatuurist (normaalselt 17—18° C); 5) ilmuti koosseisust.

Külmem ilmuti töötab aegla-semalt, soe kiiremalt. Enam tundlikud plaadid annavad kontuurid kiiremini välja. Tugevam ilmuti segu töötab kiiremalt. Mõned ilmutid töötavad kiiresti teised aeglaselt jne.

Et hoiduda üleilmutamisest, on soovitatav plaati vastu punast valgust kiirepilguliselt läbi vaadata. Kui läbi vaadates pildi

49. A. Sõber, Oonurme — Loomi talitamas
50. M. Kull, Nõmme — K. Hamsun „Maa õnnistus“
51. A. Vään, Krüüdneri — „Minu esimesed triibulised“
52. O. Ellmann, Lööla — C. Roberts „Valge hunt“
53. H. Narusberg, Linte — „Magav kuningatütar“
54. A. Pirn, Laeva — C. Roberts „Mere klaasprintsess“
56. K. Savi, Pärnu — E. Laisaar „Noorsõdur Pension“
57. E. Veike, K.-Järve — „Õpilasleht“ VI aastak.
58. L. Kaju, Kaarma — Johnson „Simba“
59. L. Oja, Viljandi — Onu Tomini kaevandus
60. L. Vanaselja, Nõmme — Onu Tomini kaevandus
61. E. Peep, Mustvee — S. Topelius „Pilvehiiqlane“
62. J. Märdimäe, Linnamäe — F. Fählmann Eesti müüte
63. V. Kesamaa, Rasina — Mäeoja Halla
64. L. Aavik, Vohnja — H. Tõnnov „Nurjunud laulupidu“
65. E. Viire, Kavastu — S. Topelius „Tutemui“
67. V. Tamm, V.-Kuuste — J. London „Kui loodus kutsus“
68. L. Ronberg, Paide — S. Topelius „Velskeri jutustused“

69. N. Oras, Satsere — F. Kreutzvald „Õnne-
munake“
70. V. Sarapuu, Pärnu — A. Svan „Vihase
hauka vangina“
71. A. Tammik — F. Cooper „Nahksuka jutud“
72. I. Bõtskowsky, Pühajärve — F. Fählman
Eesti müüte
73. A. Born, Viljandi — Soome muinasjutte
74. Kahtla algk., Kahtla — „Õpilasleht“, VII
aastak.
75. Ü. Pintman, Kurtina — C. Jones „G. Wash-
ington“

Preemiad saadetakse õnnelikkudele võitjatele kätte pühadeks.

SANITAARKAPI SISU JALUTUSKEPIS

Arstidele väga praktiline leiutus tehti hiljuti Ungaris. Nimelt konstrueeris sääli hiljuti keegi jalutuskepi, millesse on võimalik mahutada kogu sanitaarkapi sisu, kõike seda, mis vajalik esmaabi andmisel õnnetute juhtumite puhul. Piisab vaid väikesest keeramisest, et jalutuskeppi muuta arstimite kapiks, milles leidub üldse 25 arstimisvahendit, nagu desinfitseerimise vahendeid, sidemeid, rohtusid ja operatsiooniks vajalisi abinõusid.

tumedad kohad on küllalt tihedad ja klaasi pool ka pildi tugevamad kohad oma kontuurid välja annavad ja valged kohadki, mis välja näevad piimjad, üksikuid varje edasi annavad, võime ilmutamise lõpetada.

Loputame

plaadi selle järel umbes ¼ min. kestel vannis, et plaadilt maha pesta ilmuti vedelikku, mis kinnitajasse sattudes seda kergemini muudab töötamiskõlbmatuks.

Kinnitame (fikseerime)

plaadi siis viimases vannis; siingi on vajalik väike liigutamine, et kinnitamine toimuks kiiremini. Normaalses olukorras toimub kinnitamine umbes 5—15 minuti jooksul.

Kinnitamine oma keemiliselt toimelt on valgustamata jäänud hõbedasoolade kõrvaldamine. Kui ilmutamine kujundab valgustatud hõbedasoolast metallise hõbeda, mis valguse mõjule vastavalt tiheneb ja moodustab

meie pildi valguserohked kohad, siis kinnitamisel kõrvaldatakse plaadis piimjana püsivad valgustamata hõbedasoola osad. See protsess sellega toob esile meie pildi varjude kohad.

Pääle kinnitamist plaad enam valgust ei karda ja meie võime negatiivi pesta juba igasuguse valguse juures.

Filme käsitlemise kohta maksab kõik eelpool öeldu, ainult filmi peame vastavate erivannide puudumise korral kiiresti ilmuti vedelikust läbi vedama, üks ots ühes, teine teises käes, ülesalla liigutamisega. Filmi emulsiooni kiht peab olema allapoole, s. o. vanni põhja poole. Samuti toimub ka kinnitamine.

Oldagu nii ilmutamisel, kinnitamisel, kui pesemisel eriti ettevaatlik negatiivi käsitlemisel, et meie kuidagi ei rikuks emulsiooni kihti, mis määralt on väga õrn. Seepärast hoiame plaati alati käes servi ja filmi ots-
test ning servi. —

64 ruutu

MALE 17

See väli on odale suurepärane. Ratsu langemine on kindel, sest must ratsu f6-el on seotud. Ta ei tohi lahkuda sellelt väljalt, sest siis langeks kohe must lipp valge oda ohvriks. Kuid valgel on selle odakäiguga veel teinegi plaan. Ta kindlustas sellega oma rünnakut, mis ta kavatab ette võtta kaheksandal ja üheksandal käigul. (Kaheksandal käigul oleks ta viinud Rc3—d5, üheksandal Rd5:f6+ või Og5:f6 ja rikuvad mustade vangerdusseisu, kuna mustad peaksid lööma siis etturiga g7:f6). Must nägi valgete kavatsustest „läbi“ ja teeb kahjutuks valge ratsu, tehes käigu:

7. . . . , Ob4:c3.

Selle käiguga kaotab ta oma oda ja ei päästa oma ratsutki väljal f6, kuid ta on nurja ajanud valgete plaani musta kuninga haaranguks.

8. b2:c3, Rc6—e7.

9. Og5:f6, g7:f6.

Nüüd avaneb valgel juhus sooritada hiilgav käik. Ta viib

10. Rf3—h4, . . .

sellega võtab ratsu osa rünnakust, avaneb lipule tee kuningatiivale ja võimaldab teha käiku f2—f4, mille tagajärjel saaks anda vaba pääs lahingusse vankrile.

10. . . . , c7—c6.

11. Ob5—c4, d6—d5.

12. Oc4—b3, . . .

Must selle kahe etturikäiguga surus valge oda sarnasesse seisukorda, kus ta ei kahjusta mustade seisundit. Kuid sellega, et lõi etturiga valge oda väljalt f6 paljastas ta oma kuninga, mida tuleb nüüd kiiresti varjata mõne teise malendiga. Selleks teeb ta käigu:

12. . . . , Re7—g6.

13. Rh4:g6, h7:g6.

Ratsavägi on seega hävitatud mõlemalt poolt. Kuid miks lõi siis must h-etturiga ja mitte f-etturiga? Seda tegi ta selleks, et avada vertikaali, kuna avatud vertikaalil on väga suur tähtsus. Nende kaudu avaneb võimalus mängu tuua vankrit ja lippu. Mustadel siiski praegusel juhul h-vertikaali avamisel suurt tähtsust ei ole, sest valged oma 14. käigul avavad f-vertikaali. Vertikaalidest kõige tähtsamad on tsentri ehk d- ja e-vertikaalid. Kui mängija ühe nendest vertikaalidest saab oma võimusesse, siis on ta maleväljal seisukorra peremees.

14. f2—f4, e5:f4.

Kui mustad valget etturit poleks löönud, oleks valged löönud musta (f4:e5).

Edasi areneb mäng järgmiselt:

15. Vf1:f4, Kg8—g7.

See käik on mustade poolt tehtud selleks, et anda väljapääsu vankrile h-vertikaalile, mis on vaba.

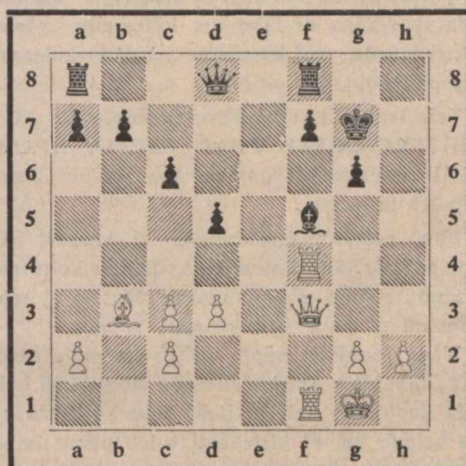
16. Ld1—f3, Oc8—e6.

17. Va1—f1, f6—f5.

18. e4:f5, Oe6:f5.

Kontrollige, kas olete saanud oma ees oleva mängulaua sama seisu, mida näitab joonis 32 pärast 18-ndat käiku.

Mustad.

Valged. Joon. 32

19. c3—c4, Of5—e6.

20. Lf3—e3, d5:c4.

Must nägi valgete 20-dast käigust ähvardust oma kuningale, kuna valge võiks 21-sel käigul käia Le3—d4+ või Le3—e5+, tulistades kuningat ja sundides musta kuninga tõmbuma tagasi väljakule g8, sulgedes seega vankri tee. Kui nüüd valge viiks Vf4—h4, siis peaks must päästmisvõimalust otsima oma kuningale, sest kui valge võiks viia lipu e5—h5 ja säält h5—h8+X, siis oleks must lootusetult kadunud. Seepärast sooritaski must 20-da käigu etturiga d5:c4, püüdes valgete poolt ähvardatavast seisukorrast välja pääseda etturite vahetusega, s. o. vastastikuse löömisega.

21. Ob3:c4, Oe6:c4

Kui must 21-ses käigus odaga poleks löönud, vaid selle asemel oleks käinud lipuga e8—b6, siis 22-sel käigul valged oleksid vahetanud lipu, sest must oleks valge lipu oma lipu vastutasuks võtnud etturiga a7:b6. 23-dal käigul valge oleks vahetanud ka odad käies Ob3:e6, must oleks löönud etturiga f7:e6. 24-jas ja 25-es käik oleksid kujunenud siis järgmiselt: 24. Vf4:f8, Va8:f8. 25. Vf1:f8, Kg7:f8 ja valgetel on hiilgav väljajavaade lõpumängu võitmiseks sellega, et viivad oma kuninga väljale e4 või f4 ja lükates edasi g- ja h-ettureid, moodustavad vaba h-etturi. Ja nüüd kui must kuningas on ametis vaba h-etturi hävitamisega, tungib valgete kuningas mustade liputiiva etturitele kallale ja hävitab etturid e6, b7 ja b6.

MIDAGI POISTELE . . .

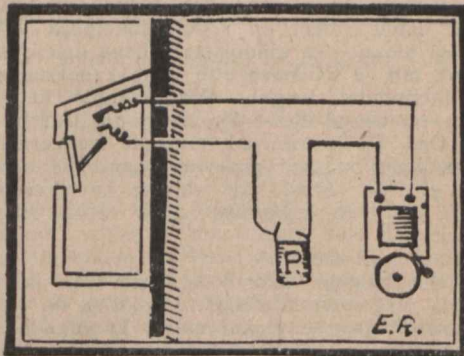
„KÕNELEV“ KIRJAKAST

Missugune poiss küll ei armastaks nokitsemist, pääleegi kui see seotud elektriga. Siinkirjeldatavas töös ei lähe me küll selle „päris“ elektri juurde, vaid kasutame ainult taskulambipatareid, kuid töö on töö.

Teie teate, et sundmäärused nõuavad: „IGA KORTERI UKSEL PEAB OLEMA KIRJAKAST“. Pahatihti on see aga senini jäänud paljudel täitmata.

Siin, poisid, saate tabada „3 kärbest ühe hoobiga“: 1) täita korraliku kodaniku kohuseid, 2) tunda rõõmu meelepärasest tööst ja 3) teha vanemailegi oma „nutikusega“ rõõmu.

Nagu jooniselt näete, oskab ka meie kirjast „kõnelda“: kui kirjakandja laseb kirja kukkuda kasti, siis heliseb kohe toas kell. Jooniselt selgub ka, et kirjakasti tuleb pisut ümber

ehitada: klapi sisemisele küljele tinutame plekiriba, mis klapi üleslukkamisel ühendab mõlemad traadiotsad.

Rõõmsat tööindu!

. . . JA TÛTARLASTELE

KUIDAS LILLED KAUA VÄRSKED SEISAVAD

Murtud lilled pannakse vette ja lõigatakse neil vee all kääridega varte otsast tükikesed ära. Nii hoiuvad nad palju kauemini värsked.

KOLM NÄDALAT seisavad lilled värsked, kui hoida neid pehmes vihma- või jõevees, mille iga ½ liitrile on lisatud 12 g nuuskpiiritust.

SIRELIÕIED seisavad kauemini värsked, kui oksad kirvesilmaga katki tampida ja panna nad kuuma vette.

(500 üldtarvilikku juhatast)

HAMMAS HAMBAST VASTU

KESKAJA JULM KOHUS

Teame kõik, et julmim ajajärk oli kindlasti kesk-aeg — suurima vaimupimeduse ja julmade karistusviiside ajastu. Kuna meiegi maa sellest puutumata ei jäänud, pole vist üleliigne teha väike „ekskursioon“ Tallinna keskaegseisse kohtuusse.

KUST TULID SEADUSED?

Eestlaste linnuse asemele linna — Tallinna — asutaja Taani kuningas Valdemar II andis Tallinnale ka esimesed õigused. Tekkis Tallinna 24-liikmeline magistraat (linnanõukogu), mille ülesannete hulgas oli ka kohtumõistmine.

Kuna Tallinnas maksis Lübecki õigus*, mis ametlikult hakkas kehtima 15. mail 1248. a., siis sündis kohtumõistmine samadel alustel nagu keskaegsel Saksamaal. Tolleaegsete õiguslike normide koguna on säilinud ja hoitakse alal Tallinna linna-arhiivis terve rida pärgamendist seaduseraamatuid ja privileegiume*), mis rõhuvad enamuses on kõik

* privilegium — eesõigus.

* Lübecki õigus — XIII sajandi eeskujulikum ning täielikum linnaõigus, mis korraldas kodanike vahekordi jne. Laiendati enamasti kõigile Läänemere rannikuil asetsevatele linnadele.

ladinakeelsed, väljaarvatud üksikud hilisemad, mis on saksakeelsed.

KOHTUNIKUD.

Kohtunikeks olid kuninga poolt määratud kohtunik ja linnanõukogu (nimetati siis magistraadiks või ka lihtsalt raadiks) liikmed, nn. raehärrad. Pääle nende võisid kohtuistungeist osa võtta veel linna timukas, kohtuteener ja arstid. Alama kohtuastmena tegutses ka linnavogti kohus, mis koosnes (linnavogtist, ta abist ja ühest kodanikust, keda nimetati otsuse-leidjaks. Hiljem oli linnavogti kohtus „otsuse-leidjaid“ kaks, kes nüüd kuulusidki kohtu koosseisu.

KOHTUISTUNGEID korraldati vajaduse järele igal pool, kuigi harilikult oli selleks ettenähtud kohtuhoone, vogti maja või raekojaplats. Kohut on peetud ka praeguses Pühavaimu kirikus, mis siis oli raekabeliks.

Kohtupidamisest teatati varem suure kära ja trummipõrina saatel igas linnas, kuid hilisemal ajal avati istungid kolmekordse mõõgapaljastamisega.

Kui arvati, et kohtualune salgab, hakati viimast piinama, sest tol ajal arvati üldiselt, et süütul aitab Jumal piina kanda, kuna süüdlane tunneb eriti suurt valu ja peab seepärast enda kuritöö üles tunnistama.

Üks kergemaid piinamiseviise oli põidlaväänamine. Sellele järgnes põletamine ja liigeste venitamine. Viimane sündis sel teel, et piinatav seoti käsipidi lakke, kuna jalgu seoti kõis, mis kinnitati rattarummu külge. Aeti nüüd rätast ringi, siis läks kõis pingule ja venitas piinatavat nii, et tal kondid ragisid.

Tallinna timukamaja asus raekoja vastas, kuna piinakambrid asusid raekoja keldrites, kus neid praegugi võib näha. Samuti on näha raekoja seina küljes kaelavõru, millega kinnitati eksinud häbipinki.

Piinapakuna kasutati suurt kivi, kuna tulease asus keset piinakambrit. Tuleasemel kuumutati pigi või aeti tuliseks raudu, millega piinatavaid kõrvetati. Ka ei puudunud siin ratas venitamiseks.

KARISTUSED.

Kõik kohtuotsused algasid sõnadega: „Õiguse nimel mõistame kohut.“ Siis järgnes karistus, vali ja metsik.

Raskeimaks karistuseks oli Lübecki seaduses rattal elusalt lõhkikiskumine. Selle karistuse pidid kandma kõik kirikuvargad ja teeröövlid. Et surm oleks piinarikkam, kisti surmalemõistetud enne veel tuliste tangidega. Tallinna kohta küll puuduvad otsesed andmed rattal surmamise kohta, kuid selles pole siiski kahtlust, kuna Lääne-Euroopas oli see üldtuntud karistusviis.

Teine karistus oli surm tuleriidal, mis valati enne üle mõne tuldvõtva ainega. Tihti asetati surmamõistetut loomanahale ja visati siis tulle. Ka inimeste surnukskeetmist esines tihti. Nii räägib Tallinna ajalugu ühest venelasest, keda süüdistati valerahategijana. Ta pandi katlasse ja keedeti surnuks. (Harilikult raiuti keskajal valerahategijal maha parem käsi.).

Oma raskuselt järgmiseks karistuseks osutus elusalt matmine.

Linnaarhiivis olevaist kohtuotsustest nähtub, et seda karistusviisi on teostatud Tallinnas mitmel korral.

Harilikumad raskemad karistusviisid olid poomine ja surmamine mõõgaga, mis toimus avalikult vastaval platsil (praegusel Liivalaia tänaval ja Vanaturul), kuna vähemate kuritegude puhul raiuti süüdlasel ära käsi või kõrv: seaduse vastu eksijat taheti teha häbimärgiga jäädavalt tuntavaks.

Vangistamine oli selleaegsete karistusmõistete järgi liiga „kerge“, kuid siiski oli Tallinnas kolm vangimaja. Kuna viimaseid ei kõetud, tuli sageli ette juhuseid, et külm võttis vangidel käe või jalad.

Mõnikord olid aga ka kohtuotsused ülikoomilised. Nii talutati kord süüdlane, kellele narrimüts pähe pandud, läbi linna seakarjaste saatel, kes oskasid teha nii suurt lärmi, et kokku jooksid kogu linna elanikud.

Kedagi usuvastast, kes nimetas kord jutlustamist haukumiseks, karistati sellega, et ta pandi kirikus toolile haukuma.

Loomulikult esines sarnaseid karistusi vähe, kuna naljatamine polnud kesk-ajale omane.

Ja lõpuks: kõik karistused ja otsused olid lõplikud, edasikaebe õigust ei tuntud. Tallinna linna-arhiivi andmete järgi on viimane surmaotsus, mille teinud raehärrad, pärit aastast 1743.

MIDA PEAB TEADMA KOHTUNIK JA VÖISTLEJA

SÕERAJA REEGLID

On aga võistlejail viimane kõrgus näiteks ületatud võrdselt, kas

Kõigil esimese, kõigil teise või kõigil 3. katsega, siis otsustab ebaõnnestunud katsete üldarv. Parema koha saab see, kellel on ebaõnnestunud katseid **vähem**. On aga neidki võrdselt, tuleb arvesse kõikide katsete koguarv. Kes kogusummas on teinud **vähem** hüppeid, saab parema koha.

On veel neidki võrdselt, siis — Isand hoidku selle õnnetuse eest — tulevad tarvitusele võtta jälle **vahehüpped**.

Et asi oleks selgem, võtame näite:

Kolme kõrgushüppaja lõpptagajärjeks jäi 1.85 ja võistlusprotokoll on nüüsgune, kusjuures märgiga + tähistatakse kõrguse ületamist, — aga märgib ebaõnnestunud katset.

Protokollist näeme, et viimase kõrguse ületasid B ja C teisel, A aga 3. katsel. Järelikult A jääb sel juhul kolmandaks. B-l ja C-l on ebaõnnestunud katseid võrdselt, mõlemail viis. Katsete koguarv on B-l 9 ja C-l 10. See otsustab, et võistleja B saab esikoha.

Võistlusprotokoll liigelt vaadates torkab silma, et võistleja B pole kõrgust 1.70 ületanud. Ta on kord seda katsetanud, aga — märgib ebaõnnestumist. Võistleja B oli kindel, et ta järgmise kõrguse — 1.75 — ületab kahe katsega — ja ta tegi seda juba esimesel katsel. Niimoodi talitamise tulemus oli, et B-l jäi katsete koguarv väiksemaks kui C-l; ja ta võitis esikoha.

Kolm katse poolelijätmist loevad ühe katse.

Võtab võistleja hoogu ja tunneb, et näiteks samm ei tule täpsalt välja, või juhtub mõni muu viperus, võib ta jätta katsetuse pooleli, kui ta pole läbinud joont, millest oli juttu eelpool. Jätab ta katsetuse pooleli kolm korda, loetakse see tal üheks ebaõnnestunud katseks.

Kaugus- ja kolmikhüppes võrdse lõpptagajärje puhul on otsustav paremuselt järgmine hüpe, nagu see oli analoogiliselt heidete juures.

Teivashüppaja ei roni.

Tema ei tohi hüppe ajal käsi liigutada sellelt kohalt, kust ta on teinud haarde. Enne teiba aukuviimist võib viia küll alumise käe teisele ligidale, kuid hüppe ajal neid enam liigutada ei tohi. Omal ajal oli meil sellega hädas kümnevõistleja Lilienthal, kel selle ala tõttu läksid väärtuslikud punktid kümnevõistluses kaduma.

Lükka hüppeteivas eemale!

Sageli juhtub selliseid arusaamatusi, et võistleja ületab küll kõrguse, kuid hüppeteivas langeb järele ja toob lati alla. Hüppaja siis tikub pahane olema kohtunikele, et need polevat kinni võtnud teivast! Tegelikult pole tal pahanumiseks põhjust, sest see pole kohtunikkude ülesanne. Vaid hüppaja ise peab lükkama hüppeteiba tagasi kukkuma. Väär on ka sellise juhu eest võistlejale uut hüpet anda.

Kõrgus Võistleja	165 sm.	170	175	180	185	190	Lõpptulemus	Koht
A.		+	+	+	---+	----	185	III
B.	+	—	+	+	—+	----	185	I
C.	+	+	+	—+	—+	----	185	II

„Hop, step and jump“

Kolmikhüppajatel on kindlaks määratud, millise jalgade järjekorraga ta hüpet peab sooritama. Eesti „kolmikhüpe“ ei reeda seda, aga inglaste nimi on just iseloomustav sellele hüppele. HOP, STEP and JUMP. „Hop“ tähendab nimelt hüpet ühel jalal, „step“ hüpet ühelt jalalt teisele ja „jump“ hüpet ühelt jalalt maandumisega mõlemale jalale. Ja nõnda teeb kolmikhüppajagi. Kes näit. esimese „sammu“ hüppab paremalt jalalt ära, maandub ka paremale, teise hüppe järele ta peab maanduma juba vasakule jalale ja hüpe lõpeb mõlemale alale maandumisega. Kes äratõuke annab vasaku jalaga, maandub esimesel sammul vasakule, teisel paremale ja lõpetab samuti mõlemal jalal. Oldagu ainult ettevaatlik, et teine jalg pendeldamisel maha ei puutu, sest siis hüpe ei loe. Mõõdetakse ju kolme hüppesammu kogupikkust.

Kaugushüppajal

pole erilisi takistusi. Hoogu võib ta võtta oma soovi järele ja äratõuke annab ta (samuti kui kolmikhüppajagi) 20 sm laiuselt plangult, mis maapinnast ei tohi olla kõrgem. Samuti ei tohi nad astuda üle sellelt laualt — see on jälle „vargus“ — ja hüpet ei mõõdetata. Muidugi, hüpet mõõdetatakse kõige tagumisest märgist, mis maandumisel liiva- või mulgaga täidetud hüppekasti jääb. Olgu siis selle märgi tekitajaks kas käsi, jalg või mõni teine kehaosa. Ei aita see, kui jalad sirutada kaugele ette, varvastest saadik ei mõõdetata, vaid kandadest.

MUSTADE „RAADIO“

Paljud Aafrika „telegraafilised“ trummid teenivad uskumatu laialdasi maa-alasid. Nigeerias on üks hiigla trumm — 12 jalga pikk ja 15 jalga ümbermõõt — mida võib kuulda üle 1250 ruutmiililisel alal.

AGU PEERNA

E. Suviste, Akste

N.

HIRMUJUTT

Kiriku luukambris lebas kirstuga surnud mees. Salk sõpru hakanud vaidlema, et kes neist julgeb üksi minna luukambrisse. Oli ka pime õhtu. Üks meestest lubanudki minna. Teised annud talle veel naela ja vasara, et löögu nael kirstu nurga sisse, siis me usume, et sa säääl käisid...

Mees läinudki, ja hakanud hoolega käsi-kaudu kobades naela kirstusse taguma. Töö tehtud, tahtnud ta ära tulla, kuid... surnu hoidnud kuue hõlmast kinni...

Teised pärast vaatama minnes leidnud, et mees oli surnud ja üks kuuehõlm kirstu külge kinni naelutatud.

E. Schmidt, Tartu

N.

KAVALALT TEHTUD

„Ma arvan, et meie naaber vihastus trummi üle, mille kinkisime Antsule?“

„Kas ta käis kaebamas?“

„Ei, kuid ta kinkis Antsule noa ja küsis, kas ta teab, mis trummi sees on?“

K. Raig, Vastse-Kuuste

N.

VIHAVAEN

Kord saatnud üks peremees teisele vihapärast sünnipäevaks kastitäre prahti. Siis aga see peremees, kellele kastitäre prahti saadeti, läkitanud saatjale omakord sünnipäevaks kastitäre — puuvilja. Ja kirjutanud kastile: „Iga peremees saadab oma põllu saadusi.“

H. Haberland, Võru

N.

ÕPILASE KÕNE

Koolid on juba lahti ja tunnistused käes. Kaks koolipoissi tuleb teatrist, kus parajasti oli suurem pidu asjade loteriiga.

Vanem: „No, sinder, mitmest sul ka tuli?“ (ta mõistab selle all puudulikke, mitmest aimest).

Noorem: „Viieteistkümnest kaheksa!“ (noorem saab aru, et mitu loosi ta võttis ja mitu võitis).

Vanem: „Tohoh! siis löödi sind külmaks!“ (kooli õppenõukogu oli otsustanud, kui on õpilasel viis puudulikku, kustutatakse ta nimekirjast).

Noorem: „Kes saab inimest külmaks lüüa? Isa käest võin ma küll saada mõne tulise, et ma kulutasin liiga palju raha loosidele, aga iga hoobi kohal on ennem kuum kui külm.“

Nimetu kaastöö

54. KAS TUNNETE KIRJANDUST! (5 punkti)

1.																				
2.																				
3.																				
4.																				
5.																				
6.																				
7.																				
8.																				
9.																				
10.																				

Nai, mas, ki, sel, uu, vul, sed, ar, lus, lee, u, da, pur, ja, sev, surm, ri, ga, uus, kae, na, tus, su, me, na, mi, git, ta, ne, tä, i, pu, lend, ne, e, sü, lu, on, ri, i, he, ni, ne.

1. A. Gailiti teos. 2. A. H. Tammsaare teos. 3. K. Hamsuni teos. 4. K. A. Hindrey teos. 5. E. Zola teos. 6. R. Rohu teos. 7. A. Kalda teos. 8. J. Kärneri teos. 9. A. Jakobsoni teos. 10. A. Gailiti teos.

Ülalt alla esimesed tähed annavad M. Metsanurga teose.

I. Veermäe, Rakvere

55. SILPMÖISTATUS (3 punkti)

Kui te antud silbid korraldate ümber õiges järjekorda, siis leitud sõnade esitähed ülalt alla lugedes annavad ajalehe Eestis.

1. Ne - nu - õõ - ke
Köhn, nõrk
2. Sos - ne - pe - pon - lo
Poolsaar Kreekas
3. Da - mi - vel - ii - ne
Läila tunde tekitamine
4. Re - la - saa - vas
Järv Pärnumaal
5. Sa - va - sak - aa
Mägi P.-Soomes
6. Ra - ne - er - si - va - da
Mäestik Hispaanias
7. Ga - se - lü - nu
Kihelkond Virumaal
8. Ra - el - ba - maa - la
Raba Läänemaal
9. Lin - meen - hä - na
Linn Soomes
10. Ran - ku - tah - na
Koht Pärnumaal.

K. Solov, Tartu

56. SPIRAALMÖISTATUS (5 punkti)

1				2		3	4	5
16				17		18		
	25			26	27		19	6
15		29	28					7
		24	23	22		21	20	8
14		13	12	11		10		9

1—3. Tahvelpõrand, 2—5. Sõdur males 4—7. Vähi elukoht, 6—9. Eesti naiskirjanik ♀, 8—11. Puusepa tööriist, 10—12. Vankri osa, 12—14. Kuulus portugali maadeavastaja, 13—16. Asja-armastaja, 15—16. Rootsi raha, 16—18. Aine omadus, 17—20. Puu metsas, 19—21. Puusepa tööriist, 20—23. metall, 22—25. lõunamine taim, 24—27. Vallutama, 26—29. Taim kodu-maa metsas, 28—29. Kaubanduslik lühend.

Lahendid saata 3. apr.

TÄNASED AUHINNAD:

1. A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“
2. Aastak. „Õpilaslehte“ VII
3. C. Roberts „Valge hunt“

„ÕPILASLEHE“ NR. 17/18 ILMUNUD MÖISTATUSTE LAHENDID

Tunne Eestit nr. 48

1. Vainlo, 2. Iisaku, 3. Luunja, 4. Jõhvi, 5. Ahi, 6. Noarootsi, 7. Dreimani, 8. Iumetsa VILJANDI.

Tundke ajalugu nr. 49

1. 1217, 2. 1521, 3. 1789; 4. 1588.

Milline elukutse nr. 50

raudteeametnik.

Õigesti lahendasid: H. Lepik (8), T. Namm (7), R. Ingeland (7), E. Järv (2·10), T. Karma (10), H. Ivanov (2·10), H. Gross (7), J. Sokk (10), H. Metsjärv (10), A. Leesik (10), A. Kaalep (10), E. Kahar (2·10), H. Kapp (10), H. Hallik (10), H. Kaljumäe (10), I. Kivistik (2·10), H. Ploovits (7), L. Enni (10), E. Herne (10), E. Lepik (10), O. Jõgi (10), J. Kruusimägi (10), K. Veerlaan (10), A. Porosson (2·10), E. Heinmaa (2·10), A. Pääsukene (10), Ü. Vilismäe (7), K. Solon (8), K. Erm (3·8), K. Etti (10), E. Ankre (10), E. Muna (10), K. Poltrago (10), V. Erm (7), K. Raig (5·10), O. Õunap (7), K. Peep (7), U. Riit (10), V. Sarapuu (7), E. Jents (12·7), E. Kirss (10), E. Korb (2·10), H. Oja (10), E. Reenumägi (10), H. Haas (3·7), H. Inno (10).

AUHINNAD LANGESID:

- H. Ivanov — Ümera jõel
A. Leesik — Onu Tomini kaevandus
K. Veerlaan — Perdita.

Toimetaja ja talitus: Tartus, Võidu 10. Õ/k. „Koolivara“, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv“ S.-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Õpetajate Liit. „Õpilasleht“ ilmub üks kord nädalas (25 n-rit õppeaasta jooksul). Tellimishind postiga: aasta-käik (25 nr.) — kr. 2.00; (15 nr.) — kr. 1.40; (10 nr.) — kr. 1.00; (5 nr.) — kr. 0.50. Kuu-tuse hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 7 s. mm. Trükikoda J. Mällo, Püütläht, Tartus, 1939.